

نویسنده: جان دوگارد

عضو سابق کمیسیون حقوق بین الملل، قاضی موقت دادگاه بین المللی دادگستری، گزارشگر ویژه سازمان ملل متحد در مورد وضعیت حقوق بشر در سرزمین های اشغالی فلسطین.

برگرداننده:

عید محمد عزیزپور

ماه جون ۲۰۲۴

انتخاب پیش روی ما

حقوق بین الملل یا «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد»¹

۱. پیش‌گفتار

در ۲ جون سال ۲۰۲۲، رئیس جمهور امریکا جو بایدن نوشتاری را در «نیویورک تایمز» زیر فرنام "امریکا چگونه مایل است به اوکراین کمک کند" منتشر کرد که در آن اعلام کرد که اقدام روسیه در اوکراین می تواند پایان «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» باشد که دروازه تجاوز را در جا های دیگر با پیامدهای فاجعه بار در سراسر جهان باز می کند.²

درین جا، هیچ اشاره ای به حقوق بین الملل نشده است. سپس، او در یک کنفرانس مطبوعاتی در پایان نشست ناتو در مادرید ماه جون ۲۰۲۲، به روسیه و چین هشدار داد که دموکراسی های جهان «از نظم مبتنی بر قواعد» دفاع خواهند کرد.³ باز هم اشاره ای به حقوق بین الملل نشده است.

در ۱۲ اکتبر ۲۰۲۲، رئیس جمهور ایالات متحده استراتژی امنیت ملی را منتشر کرد که در آن چندین بار به «نظم مبتنی بر قواعد» به عنوان «اساس صلح و رفاه جهانی»⁴ اشاره می شود ولی تنها اشاره گذرا به حقوق بین الملل نمود.⁵

اصطلاح «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» به حدی توسط رهبران سیاسی امریکا، مانند پرزیدنت بایدن و آنتونی بلینکن وزیر امور خارجه استفاده می شود که به گفته پروفیسور استفان والت از

¹ The choice before us: International law or a 'rules-based international order

² J. R. Biden Jr., 'How the US is Willing to Help Ukraine', New York Times International Edition, 2 June 2022, 1, at 11.

³ The White House Briefing Room, 'Remarks by President Biden in Press Conference (Madrid, Spain)', The White House, 30 June 2022, available at www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/06/30/remarks-by-president-biden-in-press-conference-madrid-spain.

⁴ The White House, 'National Security Strategy', The White House, October 2022, at Introduction, 8, 18, 42, available at www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf.

⁵ Ibid., at 18, 45.

دانشکده کندی «دانشگاه هاروارد»، چنین به نظر می‌رسد که این اصطلاح به یک ضرورت کاری مهم برای مقام های عالی رتبه دستگاه سیاست خارجی ایالات متحده تبدیل شده است.⁶

نتیجه‌گیری روشن ازین امر این است که عدم استناد به حقوق بین الملل و درعوض آن سخن‌گفتن از «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» از طرف ایالات متحده به شکل عمدی و حساب شده استفاده می‌شود.⁷

سایر رهبران غربی نیز به همین ترتیب از "نظم بین المللی مبتنی بر قواعد" برای انتقاد از کشورهای غیر غربی، به ویژه روسیه و چین، به دلیل دُز رفتاری (بد رفتاری) بین المللی آنان استفاده کرده اند⁸ اما چنین استناد ها از سوی آنان یا پیگیرانه نمی باشد و یا هم متناوب با حقوق بین الملل به کارگرفته می شود.⁹

یک نمونه‌ی خوب از این موضوع، اعلامیه‌ی است که توسط سران دولت های هموند ناتو در پایان نشست سال ۲۰۲۲ صادر شده است که در آن گفته شده است که ما «به حقوق بین الملل پایبند و به اهداف و اصول منشور ملل متحد متعهد می باشیم. ما متعهد هستیم که از نظم بین المللی مبتنی بر قواعد حمایت کنیم».¹⁰

⁶ S. Walt, 'China Wants a "Rules Based International Order," Too', Foreign Policy, 31 March 2021, available at www.belfercenter.org/publication/china-wants-rules-based-international-order-too. See also A. Tuygan, 'The Rules-based International Order', Diplomatic Opinion, 10 May 2021, available at www.diplomaticopinion.com/2021/05/10/the-rules-based-international-order/.

⁷ Further evidence of President Biden's determination to avoid reference to international law is provided by an article he wrote shortly after becoming president: J. R. Biden, Jr., 'Rescuing US Foreign Policy after Trump', (2020) 99 Foreign Affairs 64. In this wide-ranging account of his proposed foreign policy, there is no mention of international law or the United Nations. NATO does, however, feature prominently in the article.

⁸ See the statement of the German Foreign Minister, Annalena Baerbock after the 2022 G20 meeting of foreign ministers where she referred to a shared commitment to the rules-based international order: Außenministerin Annalena Baerbock [@Abaerbock], 'Liebe @AyorkorBotchwey, @DrAlfredMutua & @mnsanzabaganwa, ich freue mich sehr, mit Ihnen drei starke Partner*innen für die Verteidigung der regelbasierten internationalen Ordnung beim #G7-Treffen in Münster willkommen zu heißen!', Twitter, 4 November 2022, available at twitter.com/ABaerbock/status/1588503709440700417. See further, R. Falk, 'Rule-based International-Order': A New Metaphor for US Geo-Political Primacy', Eurasia Review, 1 June 2021, available at www.eurasiareview.com; G. Cross, 'Rules-based Order: Hypocrisy Masquerading as Principle', China Daily, 3 May 2022, available at www.chinadailyhk.com/article/269894#Rules-based-order-masquerading-as-principle.

⁹ The statements of Australian leaders are interesting. While the former Prime Minister, Scott Morrison, repeatedly used the term 'rules-based order' and not 'international law', the present Foreign Minister, Penny Wong, refers to international law. See her statement on the occasion of the 2022 G20 meeting of foreign ministers: Sen. The Hon P. Wong, 'Doorstop Following G20 Foreign Ministers' Meeting', Minister for Foreign Affairs, 8 July 2022, available at www.foreignminister.gov.au.

¹⁰ NATO Heads of State and Government, Madrid Summit Declaration, Press Release 095 (2022), available at www.nato.int/cps/natohq/official_texts_196951. For a similar statement see the communique issued after the meeting of foreign ministers of the G7 at St Malo on 6 April 2019: G7 Foreign Ministers, 'Statement on the Situation in the West of Libya', G7 France Biarritz, 5 April 2019, available at www.elysee.fr/admin/upload/default/0001/04/fa9bd64d1ab7fc32e4c9508650b83222b0c1a267.pdf.

نخست وزیر هلند حتی ازین هم بیشتر پیش رفت. او دو اصطلاح «حقوق بین الملل» و «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» را با هم درآمیخت و در یک فرنام واحد به آن گذاشت یعنی «نظم حقوقی بین المللی مبتنی بر قواعد».¹¹

این نشان می دهد که سایر رهبران غربی، به ویژه اتحادیه اروپا، نسبت به نظم بین المللی مبتنی بر قواعد نگرش مبهم دارند. در حالی که آنها آماده هستند تا با زبانی که ایالات متحده دوست دارد، سخن بگویند و در اظهارات مشترک با ایالات متحده همراه و همنوا شوند، با آن هم اصرار دارند که روابط بین الملل مطابق با حقوق بین الملل اداره شود. این موضوع در بیانیه‌ی که اتحادیه اروپا در سازمان ملل صادر کرد، مشخص شد، هنگامی که روسیه به اوکراین حمله کرد.¹²

اما، درین میان انگلستان بیشتر از همه از اصطلاح «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» استفاده می کند.¹³

ولی، این پدیده به نام «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» که رهبران سیاسی آمریکا از آن به جای حقوق بین الملل از پایان جنگ سرد به این سو، به طور فزاینده استفاده می کنند، چه است؟

آیا همانطور که توسط رهبران اروپایی پیشنهاد شده است، یک واژه هم‌معنا و هم‌مفهوم و بی ضرر برای حقوق بین الملل است یا این چیز دیگری است؟ یعنی سیستمی است که باید جایگزین حقوق بین المللی شود، حقوقی که بیش از ۵۰۰ سال می شود که بر رفتار دولتها حاکم است؟

در این سرمقاله در تلاش برای پاسخ به این پرسش، در مورد این پدیده نو، امیدوارم برخی از افکار را به اشتراک بگذارم.

جستجو در فهرست ها و نمایه های کتابهای درسی حقوق بین الملل کمکی درین باره نمی کند. در چنین کتاب‌هایی هیچ اشاره ای به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» وجود ندارد.¹⁴

سکوت نسبی دانشمندان و کارمندان بین المللی در این باره ممکن است به این دلیل توضیح شود که حقوقدانان «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» را، یا اصطلاح سیاسی برای حقوق بین الملل می دانند،

¹¹ Prime Minister M. Rutte, 'Statement by Prime Minister Rutte for the 80th Anniversary of Bilateral Relations between the Netherlands and Australia', Government of the Netherlands, 16 April 2022, available at www.government.nl/documents/speeches/2022/04/16/statement-prime-minister-rutte-80-year-anniversary-of-bilateral-relations-between-australia-and-the-netherlands.

¹² S. Popan, Statement on behalf of the EU and its Member States at the 76th Session of the General Assembly Special Committee on the Charter of the United Nations and the Strengthening of the Role of the Organization, 3 November 2021, available at www.eeas.europa.eu/delegations/un-new-york/eu-statement-%E2%80%93-united-nations-6th-committee-report-special-committee-un_en?s=63.

¹³ See, for example, the statements by Jeremy Hunt, Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs, in Parliament on 2 April 2019 in the debate in Parliament on the Rules-based International Order: J. Hunt (Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs), 'Rules-Based International Order: Debate', UK Parliament, Hansard, Oral Answers to Questions on Rules-based International order, volume 657, 2 April 2019, column 916, available at <https://hansard.parliament.uk/2019-04-02/debates>. See also British Embassy of Manila, 'UK Foreign Office Minister Mark Field Visits Philippines, 15-17 August', British Embassy Manila, 28 August 2018, available at www.gov.uk/government/news/uk-foreign-office-minister-mark-field-visits-philippines-15-17-august.

¹⁴ See, for example, J. Crawford (ed.), Brownlie's Principles of Public International Law (2018); M. Shaw, International Law (2021); M. Evans (ed.), International Law (2018); J. Crawford, Chance, Order, Change: The Course of International Law (2014); A. Roberts, Is International Law International? (2017).

و یا یک نوع لفاظی سیاسی بی ضرر می پندارند. با این حال، تاسف آور است زیرا به سیاستمداران اجازه داده است بدون ارائه توضیحی روشن از منظور خویش، از «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» استفاده کنند.

۲. دو روش در نگاه به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد»

از یک سو، ممکن است این اصطلاح را به عنوان یک مفهومی که توسط دانشمندان علوم سیاسی و سیاستمداران توسعه یافته است، در نظر گرفت که قصد دارند کمابیش هم معنا و هم مفهوم با حقوق بین الملل باشد¹⁵. این نظم که بر اساس یک نظم بین المللی لیبرال بنا شده است، «بر اساس اصول حکمرانی مردم سالارانه، حمایت از حقوق فردی، اقتصاد باز و حاکمیت قانون استوار است¹⁶ و با برابری، حقوق بشر، آزادی، کثرت گرایی، جابجایی آزاد کالاها و امنیت جمعی مشخص می شود¹⁷. از نظر محتوا، این اصطلاح فراتر از درک باریک و تنگ از حقوق بین الملل موضوعه است؛ زیرا که شامل هنجارهای نرم و از جمله معیارها (استانداردها) و توصیه های سازمان های بین المللی، مشوره های کنفرانس های بین المللی¹⁸ و هنجارهای ساخته شده توسط بازیگران غیردولتی نیز می شود.

بر اساس این دیدگاه، «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد»، مبتنی بر اصولی است که پایه های حقوق بین الملل را تشکیل می دهند و افزون بر آن منبع های گسترده تر حقوق بین الملل معاصر را که از سوی بسیاری از پژوهشگران حمایت می شود، دربرمی گیرد.

همراه با حقوق بین الملل، این مفهوم بر ارزش های جامعه بین المللی که در منشور سازمان ملل متحد مندرج اند استوار است و آن در پیمان نامه های چند جانبه بین المللی و هنجارهای عرفی کشورها تثبیت شده اند که بر این ارزش ها جنبه عملی می بخشند.

با این حال، دیدگاه دیگری نیز از «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» وجود دارد که نیاز به بررسی دارد.

¹⁵ For an example of a scholarly work that draws no clear distinction between international law and the rules-based order see S. Bashfield and E. Katselli Proukaki, 'The Rules-based Order, International Law and the British Indian Ocean Territory. Do as I Say, Not as I Do', (2022) 23 German Law Journal 713.

¹⁶ M. Jorgensen, 'The Jurisprudence of the Rules-Based Order: The Power of Rules Consistent with but not Binding under International Law', (2022) 22 Melbourne Journal of International Law 221.

¹⁷ D. Lake, L. Martin and T. Rice, 'Challenges to the Liberal Order: Reflections on International Organization', (2021) 75 International Organization 225. See also N. Wright, 'The UK and the International Rules-Based-System', Foreign Policy Centre, 8 September 2020, available at www.fpc.org.uk/the-uk-and-the-international-rules-based-system. The October 2022 National Security Strategy of the United States likewise stresses these values as part of its international strategy and by implication associates them with the RBO: supra note 3, particularly at 6, 18.

¹⁸ See the statement by Antony Blinken at the virtual meeting of the Security Council Open Debate on Multilateralism on 7 May 2021, in which he stated that the rules-based order included the commitments of states under international law, the UN Charter and 'the rules and standards agreed to under the auspices of the WTO and numerous standard-setting organizations': A. J. Blinken, 'Secretary Antony J. Blinken Virtual Remarks at the UN Security Council Open Debate on Multilateralism', U.S. Department of State, 7 May 2021, available at www.state.gov/secretary-antony-j-blinken-virtual-remarks-at-the-un-security-council-open-debate-on-multilateralism/.

نظریه‌پردازان و مفسران سیاسی در بررسی «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» پیش‌تاز بوده‌اند، اما به غیر از کسانی که از «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» انتقاد کرده‌اند¹⁹، توجه چندانی به رابطه آن با حقوق بین‌الملل نداشته‌اند. به گونه‌ی مثال، در حالی که آنها اهمیت چنین اصول‌مادرانه حقوق بین‌الملل مانند حقوق بشر، حق تعیین سرنوشت، تمامیت ارضی، همکاری اقتصادی را اعلام کرده‌اند، اما محتوای این اصول را با استناد به معاهدات چندجانبه، یا هنجارهای عرفی، و یا سازوکارهای اجرای آنها را در نظر نگرفته‌اند. آنها تنها ارزش‌هایی را بیان می‌کنند که تعریف نشده‌اند، بدون اینکه به نیروی الزام آور یا قابل اجرا بودن آنان توجه کنند.

به طور خلاصه، آنها هنجارهایی نیستند که توسط حقوق‌دانان درک یا فهمیده شده باشد. بدتر از آن، اینکه، آنها به این پرسش توجه نکرده‌اند که آیا «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» و حقوق بین‌الملل با یکدیگر سازگار اند یا اینکه یکی از این دو نظم، بر دیگری برتری دارد.

ماهیت نامشخص و نشناخته شده «هنجارهای» «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» و عدم توجه به رابطه آنها با حقوق بین‌الملل باعث شده است که دلیل توسل جستن ایالات متحده به «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» مورد شک و تردید قرار گیرد.

شیوه‌ای که ایالات متحده نقض آشکار حقوق بین‌المللی را توسط نیروهای خود، یا توسط نیروی دوستان نزدیک خود توجیه و تفسیر کرده است، ناگزیر به این توضیح بدبینانه می‌انجامد که چرا ایالات متحده ترجیح می‌دهد که در رفتار خویش از «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» استفاده کند.

بر پایه این دیدگاه، «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» را می‌توان جایگزین برای حقوق بین‌الملل از سوی ایالات متحده دانست، نظمی که ایالات متحده، هنجارهای حقوق بین‌الملل را به گونه‌ای که با منافع ملی آن کشور مطابقت داشته باشد، تفسیر می‌کند؛ البته آن‌هم همان‌گونه توجیه و تفسیری باشد که ایالات متحده آمریکا و دولت‌های دنباله‌رو آن در هر زمان معینی که خودشان می‌خواهند، داشته باشد²⁰.

آن باید نظمی باشد مبتنی بر تمایل خود «ایالات متحده» برای نادیده گرفتن، طفره رفتن یا بازنویسی قواعد هر زمان که به نظر آن کشور آن قواعد ناخوشایند باشد²¹. «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» یک اصطلاح باز و گسترده در نظر گرفته شده است که برای دستکاری‌های سیاسی و معیارهای دوگانه باز است. به گفته پروفیسور استفان تالمون، به نظر می‌رسد که «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد»، قواعد خاصی را در موارد خاص - *sui generis* مجاز می‌سازد²².

¹⁹ See Walt and Tuygan, *supra* note 5; see Falk and Cross, *supra* note 7.

²⁰ Cross, *supra* note 7. See also R. Mullerson: the rules-based order is 'based on rules of Washington and not related to international law', cited in A. N. Vylegzhanin et al., 'The Term "Rules-Based Order in International Legal Discourse"', (2021) 2 *Moscow Journal of International Law* 35.

²¹ Cross, *supra* note 7. See also R. Mullerson: the rules-based order is 'based on rules of Washington and not related to international law', cited in A. N. Vylegzhanin et al., 'The Term "Rules-Based Order in International Legal Discourse"', (2021) 2 *Moscow Journal of International Law* 35.

²² S. Talmon, 'Rules-based Order v International Law?', *German Practice in International Law*, 20 January 2019, available at www.gpil.jura.uni-bonn.de/2019/01/rules-based-order-v-international-law.

۳. دلیل های منطقی توسل به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد»

دلایل مختلفی وجود دارد که می توانند توضیح دهد که چرا ایالات متحده ترجیح می دهد به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» استناد کند و نه به حقوق بین الملل.

دلیل نخست این است که ایالات متحده هموند و طرفدار تعدادی از پیماننامه های مهم چندجانبه بین المللی که ویژگی بنیادین حقوق بین الملل امروزی را تشکیل می دهند، نیست. این کشور هموند پیماننامه دریا ها نیست، به این معنی که مجبور است چین را به دلیل تهدید «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» در دریای جنوبی چین به جای نام بردن از حقوق بین الملل، توبیخ کند.²³ این کشور عضو تعدادی از معاهده های بنیادی حاکم بر حقوق بین الملل بشردوستانه از جمله پروتکل های ۱۹۷۷ پیمان نامه ژنو در مورد قانون های جنگ نیست، اساسنامه رم را در رابطه با دادگاه بین المللی کیفری نپذیرفته، هموند پیمان نامه مربوط به جنگ افزار های خوشه ای و مین های ضد نفر نیست. همچنان، این کشور عضو پیمان نامه حقوق کودک یا پیمان نامه حقوق افراد دارای معلولیت نیست.

این امر ناگزیر باعث می شود که برای ایالات متحده آسان نباشد که دولت های دیگر را در برابر نقض حقوق بین الملل بشردوستانه و حقوق بشر پاسخگو کند، در حالی که ایالات متحده خودش این پیمان نامه ها را که بخشی از حقوق بین الملل عرفی است قبول نداشته باشد و خود را از پاسخگویی به آن پیمان نامه ها آزاد ساخته است.

دوم اینکه، ایالات متحده امریکا حقوق بین الملل را به گونه یی تفسیر و تشریح می کنند که توسل به زور را در ستیز با حقوق بین الملل بشردوستانه توجیه کند²⁴ و چنین تفسیر و تشریح البته بحث برانگیز و مناقشه آمیز است. به گونه مثال، تفسیر حق دفاع از خود که گویا به آن کشور اجازه میدهد به حملات پیشگیرانه دست زند²⁵ و علیه شورشیان یا شبه نظامیانی که به عنوان دهشت افکن می شناسد، از زور استفاده کند. البته چنین رفتاری به طور گسترده شک برانگیز و مناقشه آمیز است.²⁶ که ۱۹۹۹ استفاده از زور به عنوان یک نوع مداخله بشردوستانه در بمباران های بلگراد در سال تحت نظارت و سرپرستی ناتو انجام شد، نیز مورد مناقشه بود.²⁷ تفسیر های قطعنامه های شورای

²³ Agence France-Presse, 'Antony Blinken Warns China to Stop "Aggressive Actions" in Asia-Pacific', Guardian, 13 December 2021.

²⁴ According to Richard Falk, '[t]he United States has projected more force outside its borders than has any State in the course of the past 75 years', supra note 7.

²⁵ In 2002, in the wake of 9/11, President George Bush issued a National Security Strategy approving the use of force in pre-emptive self-defence: The White House, The National Security Strategy of the United States of America, 41 ILM 1478 (2002). For criticism of this doctrine see W. M. Reisman and A. A. Armstrong, 'The Past and Future of the Claim of Preemptive Self-Defence in International Law', (2006) 100 AJIL 525. See also the decisions of the International Court of Justice that cast serious doubt on the validity of pre-emptive self-defence: Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion of 9 July 2004, [2004] ICJ Rep. 136, para. 139; Case Concerning the Armed Activities in the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment of 19 December 2005, [2005] ICJ Rep. 168, paras. 143, 148

²⁶ For a full coverage of this argument and the objections to it see D. Tladi and J. Dugard, 'The Use of Force by States', in J. Dugard et al. (eds.), Dugard's International Law: A South African Perspective (2018), 730, at 759.

²⁷ NATO's invocation of the doctrine of humanitarian intervention to justify its action was seriously questioned by scholars. See L. Henkin, 'Editorial Comments: NATO's Humanitarian Intervention', (1999) 93 AJIL 824.

و ۲۰۰۳ امنیت توسط ایالات متحده و بریتانیا مبنی بر مجوز استفاده از زور در عراق²⁸ در سال به بهانه های غیرقانونی برای تغییر رژیم مورد انتقاد قرار گرفته است. ۲۰۱۱ در لیبی²⁹ در سال انکار جای مان اسیر جنگی برای سربازان طالبان که پس از تهاجم ایالات متحده به افغانستان در سال در خلیج گوانتانامو بازداشت شده بودند، به این دلیل زیر سوال رفته است که این امر ناقض ۲۰۰۲ پیماننامه مربوط به رفتار با اسیران جنگی می باشد³⁰. ۴ ماده

استفاده از هواپیماهای بدون سرنشین در افغانستان، عراق و یمن برای کشتن شبه‌نظامیان و دهشت‌افکنان رزمنده که ایالات متحده آن را به عنوان دفاع از خود مجاز دانسته و توجیه کرده است، دایم به مثابه نقض حقوق بین‌الملل بشردوستانه و حقوق بشر مورد انتقاد قرار گرفته است³¹.

چنین می نماید که ایالات متحده فکر می کند که به جای دفاع از تفسیرهای بحث‌برانگیز هنجارهای حقوق بین‌الملل، برایش راحت‌تر همین است که رفتارش را زیر نام هنجارهای گسترده «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» در آورده و بیان کند تا اینکه آنها را تحت هنجارهای سختگیرانه‌تر حقوق بین‌الملل توجیه کند³².

سوم اینکه، ایالات متحده امریکا حاضر نیست برخی از کشورها مانند اسرائیل را به دلیل نقض هنجارهای حقوق بین‌الملل پاسخگو بداند. رفتار آنها گویا مواردی خاص (*sui generis cases*) تلقی می شوند که در آن حالت، منافع ملی مانع از پاسخگویی می شود.

این استثناگرایی توسط ایالات متحده، در رابطه با اسرائیل، در بیانیه مشترک امریکا با اسرائیل به مناسبت سفر رئیس‌جمهور بایدن به اسرائیل در جون سال ۲۰۲۲ بیان شد³³ که در آن باز هم در "پیوندهای ناگسستنی میان دو کشور و در تعهد پایدار ایالات متحده به امنیت اسرائیل" تاکید شد و

²⁸ United Nations Security Council, Resolution 1441, Un Doc. S/RES/ 1441 (2002); United Nations Security Council, Resolution 678, Un Doc. S/RES/ 678 (1990); United Nations Security Council, Resolution 687, Un Doc. S/RES/ 687 (1991) were invoked creatively by the United States and the United Kingdom to justify the invasion of Iraq and regime change. Critics agree that the United States and the United Kingdom acted unlawfully. See V. Lowe, 'The Iraq Crisis: What Now?', (2003) 52 ICLQ 859; P. Sands, *Lawless World: America and the Making and Breaking of Global Rules-From FDR's Atlantic Charter to George Bush's Illegal War* (2005).

²⁹ United Nations Security Council, Resolution 1973, Un Doc. S/RES/1973 (2011) imposed a no-fly zone and authorized states to take 'all necessary measures protect civilians' but was used as a justification for regime change by NATO. See R. Higgins et al., *Oppenheim's International Law: United Nations* (2017), 1023, paras. 26, 120.

³⁰ G. Aldrich, 'The Taliban, Al Qaeda, and the Determination of Illegal Combatants', (2002) 96 AJIL 891.

³¹ C. Jones, *The War Lawyers. The United States, Israel and Juridical Warfare* (2020), 193-6; United Nations General Assembly, Report of the Special Rapporteur on Extrajudicial, Summary or Arbitrary Executions, Philip Alston, UN Doc. A/HRC/14/24/Ad 6 (2010); M. Boyle, *The Legal and Ethical Implications of Drone Warfare* (2017).

³² According to Ben Scott, 'Although the US shaped the UN and much of international law, its relationship with these institutions has become increasingly vexed, especially since the 2003 invasion of Iraq. That's partly why it has fallen back on the rules-based order': B. Scott, 'The Trouble with Washington's Rules-Based Order Gambit', *The Diplomat*, 3 August 2021, available at www.thediplomat.com/2021/08/the-trouble-with-washingtons-rules-based-order-gambit.

³³ The White House Briefing Room, 'The Jerusalem US-Israel Strategic Partnership Joint Declaration', The White House, 14 July 2022, available at www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/07/14/the-jerusalem-u-s-israel-strategic-partnership-joint-declaration/. See also Biden's statement on the 'need to sustain our ironclad commitment to Israel's security' in his 2020 article in *Foreign Affairs*, supra note 6, at 73.

در عزم دو کشور که «با تمام تلاش‌ها که قصد تحریم اسرائیل، یا مشروعیت‌زدایی از اسرائیل را داشته باشد مقابله کنند و یا انکار حق اسرائیل برای دفاع از خود، و یا تبعیض علیه آن کشور در هر مجمعی جهانی که باشد، به شمول سازمان ملل متحد و دادگاه بین‌المللی کیفری» مبارزه کنند.

این تعهد های ایالات متحده آمریکا است که دلیل امتناع مداوم آن کشور را از پاسخگویی اسرائیل در برابر نقض مکرر حقوق بین‌الملل بشردوستانه و امتناع آن کشور را از تعقیب عاملان جنایات بین‌المللی در دادگاه کیفری بین‌المللی را توضیح می‌دهد و حملات این کشور به غزه را محکوم نمی‌کند³⁴، اصرار می‌ورزد که اسرائیل قاتلان یک شهروند (شرین ابو آکله) ایالات متحده را تحت پیگرد قانونی قرار دهد، آمریکا نقض حقوق بشر را که توسط شورای حقوق بشر و مجمع عمومی تعیین شده است، در رابطه با اسرائیل نمی‌پذیرد، آمریکا قبول ندارد که اسرائیل سیاست آپارتاید را در قلمرو اشغالی³⁵ اعمال می‌کند و آمریکا با الحاق اورشلیم³⁶ مخالفت نمی‌کند.

و البته، ایالات متحده امتناع می‌ورزد از وجود زرادخانه هسته ای اسرائیل را اعتراف کند یا اجازه بحث در آن مورد را بدهد که در زمینه گسترش هسته ای در خاورمیانه وجود دارد³⁷ چنین اقداماتی از طرف اسرائیل احتمالاً با «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» سازگار است، حتی اگر آنها هنجار های ابتدایی و بدیهی حقوق بین‌المللی را نقض کنند.

البته معیار های دوگانه، استثنائگرایی و ریاکاری از ویژگی های سیاست خارجی کشورهای است که حقوق بین‌الملل را قبول دارند و طرفدار «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» نیستند. چنین رفتاری باید محکوم شود زیرا مفهوم پاسخگویی برای همه دولت‌ها را، صرف نظر از جای‌مان و دوستان آنها در جامعه بین‌المللی تضعیف می‌کند.

با این حال، «هنجار های» مبهمی به نام «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد»، توجیه رفتار ویژه یک دولت را برای دولت دیگر آسان‌تر می‌کند و باعث می‌شود که از نقض حقوق بین‌الملل در رابطه با یک دولت چشم‌پوشی و انکار شود.

ایالات متحده از پاسخگویی اسرائیل در برابر نقض حقوق بین‌الملل امتناع می‌ورزد به این استدلال که نقض حقوق بین‌الملل آن گونه که ایالات متحده آن را تفسیر می‌کند، توجیه پذیر است، یعنی حملات به غزه را به عنوان دفاع از خود در برابر تروریسم، ترور ستیزه جویان، دهشت افگنان را توسط هواپیماهای بدون سرنشین، اعمال آپارتاید، الحاق قلمرو و ادامه اشغال را که به طور گسترده غیرقانونی تلقی می‌شود، با استفاده از اصطلاح «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» مجاز می‌سازد.

این تفسیر های مورد پسند ایالات متحده آمریکا از «نظم بین‌المللی مبتنی بر قوانین» در مورد سایر همپیمانان غربی آمریکا به طور پیگیر به کار برده نمی‌برد. البته اکثر آنها هموندان بسی از پیماننامه های چند جانبه بین‌المللی نیز هستند.

³⁴ See J. Dugard, 'Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory', in E. Bjorge and C. Miles (eds.), *Landmark Cases in Public International Law* (2017), 539, at 556-7.

³⁵ B. Samuels, 'The US State Department Rejects Amnesty's Apartheid Claim against Israel', *Haaretz*, 1 February 2022.

³⁶ See Falk, *supra* note 7.

³⁷ V. Gilinsky and H. Sokolski, 'Biden Should End US Hypocrisy on Israeli Nukes', *Foreign Policy*, 19 February 2022.

تنها بریتانیا در تمام مداخلات نظامی بحث برانگیز ذکر شده در بالا شرکت کرده است. اگرچه برخی از آن کشورها زیر چتر «ناتو» شرکت می‌کنند. اکثر کشورهای غربی آماده بوده‌اند تا اسرائیل را به خاطر نقض حقوق بین‌الملل، فقط در زبان (نه در عمل) پاسخگو بدانند.

این امر، توضیح می‌دهد که چرا رهبران غربی از اصطلاح «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» به جای حقوق بین‌الملل استفاده کرده‌اند. چنین می‌نماید که این دو نظم را هم‌معنا باهم می‌دانند. ولی «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» تا حد زیادی نظامی است که ایالات متحده از آن حمایت می‌کند.

۴. بحث حقوقی روسیه، چین و غرب در مورد «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد»

غرب از اصطلاح «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» برای قضاوت و داوری رفتار روسیه و پسان‌ها برای داوری رفتار چین استفاده کرده است. این امر منجر به بحثی حقوقی میان روسیه و غرب شده است، به این گونه که روسیه غرب را به دلیل کنار گذاشتن احترام به حقوق بین‌الملل و به دلیل توسل به اصطلاح «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» محکوم می‌کند و ایالات متحده ارزیابی می‌کند که رفتار روسیه در چوکات اصطلاح «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» نادرست است.

سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه، همواره از غرب به دلیل توسل به «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» انتقاد کرده است. وی در سال ۲۰۲۰ اعلام کرد که غرب از «نظم مبتنی بر قواعد» که غرب‌محور است، به عنوان گزینه‌ی برای «حقوق بین‌الملل» حمایت می‌کند، قصد دارد که حقوق بین‌الملل را به روش‌های توافق‌نشده برای حل و فصل اختلافات بین‌المللی و با دور زدن از اصول حقوق بین‌الملل تغییر دهد.³⁸ او توضیح داد که این اصطلاح درین آخرها برای این ایجاد شده است تا تلاش کنند هنجارهای را ابداع نمایند که وابسته به دیگرگونی‌های سیاسی باشد و هدف اصلی را بپوشانند و امکان داشته باشند تا بر کشورهای ناموافق خود و حتی متحدان خویش فشار بیاورد.³⁹

رئیس‌جمهور پوتین نیز این دیدگاه را تکرار کرده است. در ۲۵ می ۲۰۲۲، سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه، به مناسبت روز آفریقا، بیانیه رئیس‌جمهور پوتین را به خوانش گرفت که در آن وی در زمینه اقدام روسیه در اوکراین اعلام کرد:

مشکل اصلی این است که گروه کوچکی از کشورهای غربی به رهبری ایالات متحده در تلاش‌اند مفهوم «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» را بر جامعه بین‌المللی تحمیل کنند. آنان از این پوستر (نظم جهانی مبتنی بر قواعد) استفاده می‌کنند، و بدون هیچ تردیدی الگوی تک قطبی نظم جهانی را تبلیغ می‌کنند که در آن گروهی از کشورها وجود دارند که وضعیت «استثنایی» اند و همه کشورها باقیمانده باید ازین «باشگاه برگزیدگان» اطاعت کند.⁴⁰

در سال ۲۰۱۹، گروهی از محققان روسی یک مقاله دانشگاهی تهیه کردند که در آن نتیجه گرفتند: بنابراین، دلایل کافی وجود دارد که فکر کنیم مفهوم مدرن «نظم مبتنی بر قواعد» یک فکری سیاسی

³⁸ Ibid., at 51.

³⁹ Ibid., at 39.

⁴⁰ K. K. Klomegah, 'Russia Renews its Support to Mark Africa Day', Modern Diplomacy, 27 May 2022, available at

است، پیش از هر چیز یک مفکوره ضد روسی است که به سلاح‌های سیاسی کنونی غرب افزوده می‌شود. به طور خلاصه، این مفهوم ابزاری است که "پروژه یک طرفه غربی" را به عنوان نظم جهانی مبتنی بر قواعد ارائه می‌دهد.⁴¹

جنگ واژه‌ها میان غرب و روسیه بر سر «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» اکنون وارد لفاظی تهاجم به اوکراین شده است.

روسیه در حمله وحشیانه خود به اوکراین و همچنان اشغال بخش‌های آن کشور، اساسی‌ترین اصول حقوق بین‌الملل و منشور سازمان ملل را نقض کرده است. این کشور منع استفاده از زور، تعهد به احترام به تمامیت ارضی کشور مستقل دیگر و قوانین حقوق بشر و حقوق بشردوستانه بین‌المللی را نقض کرده است. با وجود این، ایالات متحده ترجیح داده است روسیه را به دلیل نقض «نظم مبتنی بر قواعد» که تعریف نشده محکوم کند که قواعد آن هنوز اعلام نشده است.⁴²

روسیه نیز به نوبه خود از غرب به دلیل رفتار شان مطابق با «نظم مبتنی بر قواعد» انتقاد کرده است. چنانکه در بالا نشان داده شد، رئیس‌جمهور پوتین در بیانیه خود در روز آفریقا، ۲۵ می ۲۰۲۲، از تاکید غرب به اصطلاح «نظم مبتنی بر قواعد» شکایت کرد.⁴³

سابقه یا پیشینه‌های تفسیر سخاوتمندانه که توسط غرب از تعهدات زیر نام «نظم مبتنی بر قواعد» ایجاد شده است، در اعلامیه رئیس‌جمهور پوتین در مورد عملیات نظامی ویژه (یعنی جنگ) علیه اوکراین در ۲۴ فبروری سال ۲۰۲۲ نیز آشکار بود.⁴⁴

پوتین در این بیانیه به بمباران بلغراد توسط ناتو در سال ۱۹۹۹، حمله به عراق در سال ۲۰۰۳، مداخله در لیبی در سال ۲۰۱۱ و مداخله آمریکا در سوریه اشاره کرد که همگی بر اساس تفسیرهای مشکوک و مناقشه برانگیز از حقوق بین‌الملل و منشور سازمان ملل بود.⁴⁵ پی‌آمد واضح این رفتارها این بود که ایالات متحده یعنی غرب و ناتو در این حالت‌ها مدعی بودند بر اساس نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد عمل می‌کنند و نه بر اساس حقوق بین‌الملل.⁴⁶

واژه‌های مانند «تو نیز» یا «چگونه؟» از واژه‌هایی اند که اغلب توسط دولت‌ها به منظور منحرف کردن از انتقاد از رفتار خود آنها استفاده می‌شود. اتحاد جماهیر شوروی و اکنون فدراسیون روسیه سال‌هاست که از این شیوه دفاع در برابر ایالات متحده استفاده کرده‌اند. برای مثال، در پاسخ به انتقاد از سوابق حقوق بشری خود، ایالات متحده را متهم می‌کرده اند که آمریکایی‌های آفریقایی‌تبار را اعدام می‌کند، تبعیض نژادی را انجام می‌دهد و از کنترها در مقابل دولت نیکاراگوا حمایت می‌کند.

⁴¹ See Vylegzhani et al., supra note 19, at 51.

⁴² See note 1, supra. As early as 2021 the G7 complained that Russia's behaviour threatened the RBO: see Vylegzhani et al., ibid., at 39.

⁴³ See note 40, supra.

⁴⁴ See the text of President Putin's speech: 'Full text: Putin's Declaration of War on Ukraine', The Spectator, 24 February 2022, available at www.spectator.co.uk/article/full-text-putin-s-declaration-of-war-on-ukraine/.

⁴⁵ For an analysis of President Putin's legal justifications for the Ukraine war see M. Milanovic, 'What Is Russia's Legal Justification for Using Force against Ukraine?', EJIL:Talk!, 24 February 2022, available at www.ejiltalk.org.

⁴⁶ See further, Roberts, supra note 13, at 282.

اگرچه گفتن «تو نیز» (tu quoque) (تو نیز چنین هستی) ممکن است یک استراتژی سیاسی مفید باشد، اما دفاع پذیرفته شدنی در حقوق بین الملل نیست.

از سوی دیگر، شکی نیست که سوابق رفتار غیرقانونی یک دولت، به عنوان مجوزی برای قانونی بودن رفتار غیرقانونی دولت دیگر مورد استناد قرار می گیرد، به ویژه هنگامی که بر اساس تفسیر های نادرست از حقوق مربوط به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» توجیه شوند.

به گفته چتم هاوس، تخلف های اخیر از حقوق بین الملل توسط آمریکا، «سایه ای طولانی خود را بر این ادعای آمریکا انداخته است که آن کشور مدافع اصلی یک نظام بین المللی مبتنی بر قواعد است.»⁴⁷

چین نیز مخالفت خود را با نظم مبتنی بر قواعد اعلام کرده است. در ماه می سال ۲۰۲۱ در یک مناظره مجازی شورای امنیت درباره چندجانبه گرایی، وزیر امور خارجه وانگ یی اعلام کرد که:

قواعد بین المللی باید بر اساس حقوق بین الملل به وجود آید و باید توسط همه دولت نوشته شود. آنها حقوق محفوظ یا امتیاز خاص برای چند نفر نیستند. آنها باید برای همه کشورها قابل اجرا باشند و در آن نباید جایی برای استثنای گرای و تبعیض یا استانداردهای دوگانه وجود داشته باشد.⁴⁸

در سال ۲۰۲۱، یانگ جیچی، مدیر دفتر کمیسیون مرکزی امور خارجه، اظهار داشت که چین از نظامی حمایت می کند که سازمان ملل متحد نقش مرکزی را داشته باشد و از نظم بین المللی که مبتنی بر حقوق بین الملل باشد، حمایت می کند، نه نظم بین المللی به اصطلاح «مبتنی بر قواعد» که شماری کمی از کشورها از آن پشتیبانی می کنند.⁴⁹

۵. هنجار های شامل «نظم بین المللی به اصطلاح مبتنی بر قواعد»

با توجه به اتهام دانشوران غرب و رهبران سیاسی روسیه و چین مبنی بر اینکه «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» توسط کشور های غربی به عنوان گزینه دیگر برای حقوق بین الملل مطرح شده است، نمی توان بدون بررسی دقیق پذیرفت که «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» با حقوق بین الملل یکسان است و یا اینکه این فقط نامی دیگری برای حقوق بین الملل است که توسط نظریه پردازان و دست اندرکاران سیاسی ترجیح داده می شود.

⁴⁷ The London Conference, 'Challenges to the Rules-Based International Order', Chatham House: The Royal Institute of International Affairs, 2015, available at www.chathamhouse.org/sites/default/files/London%20Conference%202015%20-%20Background%20Papers.pdf.

⁴⁸ State Councilor and Foreign Minister W. Yi, 'Remarks by State Councilor and Foreign Minister Wang Yi at the United Nations Security Council High-level Meeting on the Theme "Maintenance of International Peace and Security: Upholding Multilateralism and the United Nations-centered International System"', Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 8 May 2021, available at www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjdt_665385/zyjh_665391/202105/t20210508_9170544.html.

⁴⁹ See Scott, supra note 31.

قواعد که «نظم بین‌المللی مبتنی بر قواعد» را تشکیل می‌دهند، باید آشکار شوند. هنوز هیچ نشانه‌ای وجود ندارد که آنها به شکل پیمان‌نامه‌های بین‌المللی عام یا خاص مطابق با ماده ۳۸ (۱) (الف) اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری شناخته می‌شوند.

افزون بر این، ما نمی‌دانیم ماهیت و سرشت این هنجارها در چیست. چنین می‌نماید که این قواعد کدام کیفیتی مثبتی ندارند. بلکه ارزش آنها بستگی به این است که آنان به چه اندازه در خدمت منافع و ارزش‌های کشورهای هستند که از آنها حمایت می‌کنند.⁵⁰

اگر چنین هنجارهای وجود داشته باشند، روش ایجاد آن هنجارها به یک راز می‌ماند که کسی نمی‌داند.⁵¹ ما نمی‌دانیم که در نهایت چه کسی این قاعده‌ها/هنجارها را وضع می‌کند و محتوای آنها را تعیین می‌کند، نمی‌دانیم که آیا دولت‌ها باید با این قواعد موافقت کنند یا نه، و اگر موافقت کنند، کدام کشورها باید موافقت کنند.⁵² به یقین که کمیسیون حقوق بین‌الملل و کمیته ششم سازمان ملل در روند ایجاد این هنجارها/قاعده‌ها دخالتی ندارند.

از نگاه خیراندیشانه، چنین می‌نماید که این قواعد، توافق‌های ضمنی میان تعداد انگشت‌شماری از دولت‌های غربی است ولی هم‌نوازی و توافق واضحی درباره آن وجود ندارد. اما توافق مبنای حقوق بین‌الملل است. به گفته استفان تالمون، «نظم مبتنی بر قواعد» برای این استفاده می‌شود تا برخی کشورها را برای پیروی از قواعد حقوقی بین‌الملل موجود فراخوانند، حال اینکه آن دولت‌ها در واقع به رعایت آن رضایت نداده‌اند و ازین رو، ملزم هم نیستند.

اصطلاح «نظم مبتنی بر قواعد» تمایز بین قواعد الزام‌آور و غیر الزام‌آور را نابود می‌کند و این پندار را ایجاد می‌کند که همه دولت‌ها و کس‌واره⁵³‌های بین‌المللی تابع این نظم هستند، صرف نظر از اینکه آنها با این قواعد موافقت کرده باشند یا نه.⁵⁴

حل و فصل قضایی در اصطلاح «نظم مبتنی بر قواعد» وجود ندارد. دیوان بین‌المللی دادگستری به احتمال قوی که هیچ صلاحیتی برای رسیدگی بر اختلافات مبتنی بر قاعده «نظم مبتنی بر قواعد» طبق ماده ۳۸ (۱) نخواهد داشت زیرا این «هنجارها» فاقد محتوا و درونمایه هستند و نمی‌توان آنها را به مثابه یک منبع حقوقی شناخته شده بین‌المللی شناسایی کرد. در صورتی که دادگاه برای تصمیم‌گیری در مورد یک پرونده که از سوی دولت‌ها به دادگاه ارجاع می‌شود، می‌تواند طبق ماده ۳۸ (۲) این کار را انجام دهد (طابق اصل صلاح و صوابدید = *ex aequo et bono*).

انتقاد از «نظم مبتنی بر قواعد» به اساس این است که نمی‌تواند مطابق ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری به عنوان سرچشمه رسمی حقوق بین‌الملل شمرده شود، می‌توان به این دلیل مورد تردید قرار گیرد که روش‌های هنجارآفرینی/ ایجاد هنجارهای حقوقی را در نظر نمی‌گیرد، همان روش‌هایی

⁵⁰ M. Chalmers, 'Which Rules, Why there is No Single Rules-based International System', Occasional Paper, Royal United Services Institute, April 2019.

⁵¹ The October 2022 US National Security Strategy declares that the RBO 'provides all nations that sign up to the principles an opportunity to participate in and have a role in shaping the rules', supra note 3. Unfortunately, there is no indication of how this 'signing up' may be done.

⁵² See Talmon, supra note 21.

⁵³ Subject

⁵⁴ See Talmon, ibid.

که سرچشمه ها / منبع های حقوق بین الملل را گسترش داده است. در نتیجه یک رویکردی بسیار رسمی‌گرایانه در رابطه با حقوق بین الملل معاصر اتخاذ شده است. ماهیت انتقاد هم در همینجا است.

نحوه استناد دولت ها به قطعنامه های غیر الزام آور سازمان ملل متحد و سایر نهادهای میان‌دولتی، تصمیم های کنفرانس های بین المللی و سایر نهادهای که معیارهایی را برقرار می سازند، و نیز آنچه امروزه به عنوان "هنجارهای نرم" شناخته می شود، روشن می سازد که کشورها به حقوق بین الملل، به عنوان نظمی نرم و انعطاف‌پذیر نگاه می کنند، چنانچه هم به استناددهایی که باعث ایجاد انتظاراتی می‌شوند، توجه دارند و هم به هنجارها و اصولی که در ماده ۳۸ به قبول شده‌اند، توجه می کنند.

اگر این مورد پذیرفته شود، می شود استدلال کرد که «نظم مبتنی بر قواعد» به سادگی وجود یک نظم حقوقی معاصر را به رسمیت می شناسد که رها از رسمی‌گرایی قانونی است.

دشواری انتقاد فوق این است که پیش‌فرض می‌شود که «هنجارهای» «نظم مبتنی بر قواعد» محتوایی شناخته‌شده دارد و محتوای آن فراتر از ارزش‌های گسترده است. احترام به حقوق بشر، حق تعیین سرنوشت، تمامیت ارضی، آزادی دریانوردی، حکومت مردم‌سالار، جابجایی آزاد کالاها، فضای باز اقتصادی و غیره ارزش‌های مهمی هستند که ممکن است توسط دادگاه برای کمک به تفسیر هنجارهای حقوقی مورد استناد قرار گیرند، ولی آنها هنجارهای حقوقی نیستند که به آسانی درک می کنیم. آنان تعریف و محتوای دقیق ندارند.

هیچ نشانه‌ای وجود ندارد که این قواعد الزام آور یا لازم الاجرا هستند (و اگر چنین است، چگونه و از چه طریقی)، یا ممکن است این قواعد محدود شوند یا اینکه همه ملت ها و مردمان از آن برخوردار باشند.

به طور خلاصه، «نظم مبتنی بر قواعد» هیچ تلاشی نمی کند تا یک نظم حقوقی تعریف شده با قواعدی را اعلان کند، و یا تلاشی برای رویه های قانون‌گذاری و یا حل اختلافات انجام نمی دهد.

«نظم مبتنی بر قواعد» چیزی غیر از حقوق بین الملل است. این یک رژیم جایگزین از خارج بر حقوق بین الملل است که ناگزیر حقوق بین الملل را به چالش می کشد و تهدید می کند. از دید خیرخواهانه، می توان آن را به فرنام نظمی دربرگیرنده ارزش های یک نظم لیبرالی تلقی شود.

به گونه کمتر خیرخواهانه، ممکن است آن را به عنوان یک نظم رقابت‌کننده تلقی کرد که توسط برخی از کشورهای غربی، به ویژه ایالات متحده، حمایت می شود، که به دنبال تحمیل تفسیری خودسرانه از حقوق بین الملل است که به بهترین وجه منافع غرب، به ویژه منافع ایالات متحده را پاسخگو باشد. برخلاف حقوق بین الملل به نظر نمی رسد که این نظم، نظم جهانی باشد. در عوض، این یک نظمی است که توسط غرب، به ویژه ایالات متحده، برای تضمین تسلط خود بر دیگران به کار گرفته شده است.

۶. نتیجه‌گیری

برمی گردیم به جنگ در اوکراین. فدراسیون روسیه در تهاجم خود به اوکراین، اصول اساسی حقوق بین الملل را نقض کرده است که شامل استفاده غیرقانونی از زور و نقض تمامیت ارضی یک کشور مستقل دیگر تا نقض وحشیانه حقوق بشردوستانه بین المللی و حقوق بشر می شود. این موارد نقض حقوق بین الملل به بهترین وجه، بر پایه نظامی حقوقی می تواند دآوری شود که توسط همه کشورهای جهان پذیرفته شده و درک شده است، نه بر اساس رژیم بی شکل و مبهمی که مورد حمایت یکی از طرف های درگیری است.

بیانیه که توسط اتحادیه اروپا در محکومیت تهاجم روسیه به اوکراین صادر شد مبنای این بود که ماده ۲ (۴) منشور سازمان ملل متحد نقض شده است، جنایت تجاوز بر اساس اساسنامه روم دیوان کیفری بین المللی رخ داده است و نقض هنجارهای آمرانه حقوق بین الملل⁵⁵ انجام گرفته است؛ البته وزن آن بیش از ادعای رئیس جمهور بایدن است مبنی بر اینکه این حمله، نظم بین المللی مبتنی بر قواعد را نقض می کند⁵⁶.

آخرین دلیل برای کنار گذاشتن «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» به مثابه وسیله ای دآوری درباره رفتار دولت ها، این است که آن مانعی است غیرضروری و زیان مند در برابر تلاش ها برای توافق بر سر حقوق بین الملل به عنوان نظم جهانی که حاکم بر همه دولت ها است. همه دولت ها در مورد اجرای حقوق بین الملل دارای ویژگی های خاص خود هستند، اما به ندرت جهانی بودن حقوق بین الملل را تهدید می کنند. در حال حاضر، اختلاف بزرگی میان دولت ها بر سر ویژگی ها و اصول اساسی حقوق بین الملل وجود دارد.

بزرگترین این اختلاف ها، اختلاف میان غرب از یک سو و روسیه و چین از سوی دیگر است. در حالی که غرب بر حکومت دموکراتیک، حقوق بشر، محیط زیست و جهانی شدن تاکید می کند، روسیه و چین تاکید شان بر برابری حاکمیت دولت ها، عدم مداخله در امور داخلی کشورها، حل و فصل اختلافات با سازوکارهای که دولت ها به آن رضایت داده اند، و مصونیت دولت ها و مقامات آنها و محکومیت سنج (معیار) های دوگانه در رفتار دولت ها تاکید می کنند.

این رویکرد چینی- روسی به حقوق بین الملل در سال ۲۰۱۶ در اعلامیه فدراسیون روسیه و جمهوری خلق چین در مورد ترویج و اجرای حقوق بین الملل بیان شد⁵⁷.

چسپیدن غرب به «نظم بین المللی مبتنی بر قواعد» و هم به حقوق بین الملل، تلاش ها برای رسیدن به توافق بر سر نظام جهانی حقوق بین الملل را که مبتنی بر قواعد، اصول و ارزش های اساسی می باشد، تضعیف می کند. نظم بین المللی که بر اساس منشور سازمان ملل متحد و حقوق بین الملل بنا شده است، همانگونه که از پایان جنگ جهانی دوم تا کنون تکامل یافته، دستور العمل صحیح تری برای صلح می باشد تا آن نظم بین المللی بی شکل و تبعیض آمیز مبتنی بر قواعد.

⁵⁵ See Talmon, *ibid*.

⁵⁶ The US National Security Strategy of October 2022 makes no mention of the International Court of Justice, *supra* note 3.

⁵⁷ See Talmon, *ibid*.

